

7.11.2022

#eituomita – se voisit olla Sinä

Otsikko on suora lainaus ehkäisevän päihdetyön järjestöverkoston *Ei tuomita* -kampanjasta, joka järjestettiin vuonna 2019. Ehkäisevän päihdetyön viikkoa vietetään vuosittain vaihtuvalla teemalla viikolla 45. Tänä vuonna viikon teemana on lääkkeiden väärinkäyttö otsikolla: ”**Kysy selventävä kysymys**”. Viikon teemalla halutaan kannustaa kaikkia kysymään lääkkeiden väärinkäytöstä, sillä kysyminen kannattaa aina. Haluankin herätellä meitä kaikkia siitä näkökulmasta, että minkä tahansa huolen puheeksiottaminen kuuluu meille kaikille ihmisille.

Olen tehnyt kliinistä hoito- ja terapiatyötä Kainuun soten mielenterveys- ja päihdepalveluissa reilut kaksikymmentä vuotta. Aloitin HELLÄ-hankkeessa vapun jälkeen työpaketissa F, jossa keskitytään päihde- ja riippuvuuksien hoidon kehittämiseen. Nyt olen saanut huomata sen, että mikä minulle on tuttua sekä luontevaa, saattaa olla vierasta ja jopa hieman pelottavaa kokeneelle kollegalle toisella vastuualueella. Kuluvan syksyn aikana olen kuullut lauseen siitä, ettei alkoholin käytöstä voi kysyä, koska se on yksityisasia. On myös kerrottu, ettei päihteiden käytöstä kysytä kiireen vuoksi tai kysymisen estää pelko asiakkaan reaktiosta tilanteessa. Puheeksiottamisen esteenä työntekijällä voi olla myös se, ettei tiedä, mitä tehdä sitten, jos asiakas alkaakin puhumaan ongelmastaan – osaanko auttaa ja minne voi ohjata? Tähän kohtaan haluan heti pysäyttää ja rauhoittaa: sinun ei työntekijänä tarvitse heti tietää – riittää, että annat asiakkaalle mahdollisuuden puhua ja tuoda esiin oman huolensa.

Kainuu loistaa valitettavasti kärkipaikalla, kun tarkastellaan päihdesairauksien aiheuttamia sairaalahoitajaksoja sekä terveyskeskusten vuodeosastoilla että erikoissairaanhoidossa. Vuonna 2020 Kainuussa oli 45,5 hoitopäivää/ 1000 asukasta kohti, kun koko maan vastaava luku on 25,8 hoitopäivää/ 1000 asukasta kohti. Sairaalahoidossa potilaiden päädiagnoosina oli alkoholin tai huumeiden käytöstä aiheutunut sairaus yhteensä 232 asiakkaalla ja heillä hoitajaksoja yhteensä 464 sekä hoitopäiviä 3261. Vastaavana aikana puolestaan päihdepalveluissa avohoidon tilastoissa asiakkaiden määrä on pysynyt vakiintuneena. Tästä nouseekin pintaan huoli siitä, ettei päihdepalveluihin ohjaudu ne asiakkaat, jotka hyötyisivät riskikäytön puuttumisesta sekä päihdehoidosta.

Ehkäisevä päihdetyö on laaja kokonaisuus, joka on ollut lakisääteistä toimintaa kunnille ja vuoden 2023 alusta myös hyvinvointialueille. Jatkossa hyvinvointialueilla tulee huolehtia paitsi kuntien ja hyvinvointialueen työn yhteensovittamisesta sekä kuntien tuesta, mutta myös siitä, että ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan eri ikäisten ihmisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Sotepalveluissa ehkäisevä päihdetyö on yleistä kansalaisviestintää ja tiedottamista, tiedon ja tuen antamista, riskien tunnistamista, ja haittojen ehkäisyä eri tavoin ja menetelmin. Nostan esiin näyttöön perustuvista menetelmistä päihteiden käytön ja rahapelaamisen puheeksiottamisen sekä mini-intervention. Puheeksiottaminen on tuloksellista ja näyttöön perustuvaa työtä. Sotepalveluissa on ollut pitkään käytössä alkoholin ongelmakäytön seulomisessa AUDIT - kymmenen kysymystä alkoholista. Käypähoitosuosituksen mukaan AUDIT:sta johdettu lyhyt, kolmen ensimmäisen kysymyksen sarja (AUDIT-C) on myös tehokas. Näiden kysymysten esittämiseen ei ajallisesti mene kauan, enemmänkin lienee kysymys siitä, onko työntekijällä valmiuksia ottaa asiaa esille ja keinoja toimia, jos asiakas kertoo avuntarpeestaan.

7.11.2022

Hankkeessa työpakettini yhtenä tavoitteena on osaamisen vahvistaminen ja tähän on nostettu olennaisena osana puheeksiottaminen. Teeman ympärillä olemme eri hankkeiden kanssa käyneet vuoropuhelua ja suunnitelleet keväälle 2023 puheeksiottamiseen liittyvää kampanjaa ja koulutuksia teemalla ”HELLÄsti huoli puheeksi”. Kyse ei ole pelkästään siitä, mitä kysytään, vaan miten kysytään – kuinka luoda asiakkaalle luottamuksellinen tunne siitä, että tälle ammattilaiselle on turvallista puhua. Ja jos ei aika ole vielä kypsä, niin asiakkaalle jää asia hautumaan ja hän voi palata siihen seuraavassa tilanteessa. Mutta jos kukaan ei kysy, jää tämä arvokas siemen vaille kasvualustaa. Puheeksiottamista ei kannata arkailla tai pelätä. Mikä tahansa huoli voi olla kysymisen arvoinen – siksi: kysy selventävä kysymys.

[Ehkäisevän päihdetyön viikko 2022 \(ept-verkosto.fi\)](https://ept-verkosto.fi)

Susanna Kinnula

Suunnittelija

Päihde- ja riippuvuuksien hoidon kehittäminen

Tulevaisuuden sote-keskus Kainuuseen – Helposti lähelläsi (HELLÄ) - hanke

